

تجارب جهانی در تأمین منابع پایدار پول زیاد برای کمی آتش اضافه تر!

بررسی موردی شهرهای شیکاگو و تورنتو

مجید منفرد | در جهان چون شهرداری‌ها و حکومت‌های محلی اغلب به‌طور کامل یا نسبی از حکومت مرکزی مستقل هستند و حتی در برابر بسیاری از اقداماتشان به‌طور مستقیم به حکومت مرکزی (دولت یا قوه مجریه) پاسخگو نیستند، نمی‌توانند همه مخارج و هزینه‌های خدماتی که ارائه می‌کنند را از قوه مجریه مطالبه کنند و باید به سراغ درآمد‌ها و منابعی بروند که پاسخگوی مخارج ارائه خدماتشان باشد و از ثبات و پایداری نسبی هم برخوردار باشد. در ادامه چند مورد از راهکارهایی که شهرداری‌های مختلف در دنیا برای تأمین منابع پایدار به کار می‌گیرند را مرور می‌کنیم:

تنوع درآمد، چند تخم مرغ، چند سبد!

همان‌طور که در مورد دارایی‌ها گفته می‌شود که همه تخم مرغ‌هایتان را داخل یک سبد نگذارید، در مورد درآمدها هم گفته می‌شود که تنها به یک منبع درآمدی متکی نباشید، این یک اصل اساسی در تأمین بودجه بسیاری از شهرداری‌های بزرگ دنیاست؛ در واقع تنوع در منابع درآمدی به نحوی رعایت می‌شود که خیلی کم اتفاق می‌افتد که سهم یک بخش خاص در تأمین منابع شهرداری آن قدر زیاد باشد که با تأمین نشدن یا نوسان داشتن درآمد حاصل از آن منبع مشکل اساسی برای شهر پیش بیاید، مثلاً بودجه شهری مثل شیکاگو که از شهرهای مهم آمریکاست، در سال ۲۰۱۵ میلادی از یازده منبع مختلف تأمین خواهد شد که البته هر کدام از این منابع شامل زیرمجموعه‌هایی هستند اما مطابق با برنامه‌ریزی‌های مسئولان شهرداری این شهر، هیچ‌یک از منابع مورد نظر شهرداری شیکاگو، سهمی بیش از حدود ۲۰ درصد در منابع بودجه‌ای ندارد. این مسئله باعث می‌شود آسیب‌پذیری منابع شهری بسیار کاهش یافته و ثبات بیشتر و امکان برنامه‌ریزی بهتر وجود داشته باشد.

اتکا به ظرفیت داخلی و شهروندان، ستون فقرات تأمین منابع شهری

علاوه بر تنوع و تعدد منابع درآمدی، یکی دیگر از مواردی که امروزه در منابع درآمدی شهرداری‌ها اهمیت ویژه دارد، اتکا به درآمدهای پایدار و تکیه بر ظرفیت داخلی شهر و شهروندان است، نمونه این اتکا، بدون شک در نوع منابع و راه‌های تأمین آن‌ها توسط شهرداری‌ها قابل مشاهده است. اگر به ترکیب و نوع درآمدهای شهرهای شیکاگو و تورنتو دقت کنیم، می‌بینیم که اطلاعات موجود در سند بودجه سال ۲۰۱۵ شهر شیکاگو نشان می‌دهد، چیزی حدود بیش از ۷۵ درصد منابع این شهر از طریق مالیات‌های مختلف و فروش و ارائه خدمات شهری به شهروندان تأمین می‌شود یا مثلاً در شهر تورنتو کانادا نیز در سال ۲۰۱۵ بیش از حدود ۶۰ درصد بودجه از طریق مالیات‌های مختلف، فروش و ارائه خدمات شهری تأمین خواهد شد. همان‌طور که می‌بینیم در هر دو شهر مثال زده شده، سهم منابع حکومتی و کمک‌های دولتی نسبت به سایر درآمدها کمتر است، همچنین سهم درآمد حاصل از جرایم یا صدور مجوزهای ساخت‌وساز چندان زیاد نیست اما یک سؤال مهم این است که این مالیات‌های از چه فعالیت‌هایی و با چه منطقی گرفته می‌شوند؟

وقتی نفس کشیدن هم مالیات دارد!

نکته مهم در گرفتن مالیات این است که مالیات‌های تعیین شده موجب بروز نارضایتی‌های اجتماعی نشده و توسط مردم عادلانه انگاشته شده و پرداخت شوند، برای این منظور باید گفت مواردی که برای تأمین منابع شهرها، از آن‌ها مالیات گرفته می‌شود، آن‌چنان گسترده و البته دقیق است که می‌توان گفت در شهرهای پیشرفته دنیا نفس کشیدن هم مالیات دارد! ترکیب مالیاتی در شهرهای تورنتو و شیکاگو شامل مالیات بر املاک و مستغلات و نقل و انتقالات زمین می‌شود که ۳۴ درصد منابع تورنتو و ۱۰ درصد منابع شیکاگو را تأمین می‌کند، مالیات بر درآمد، مالیات بر سود، مالیات بر فروش، مالیات بر خدمات هوایی ارائه شده در فرودگاه‌ها، مالیات بر خودرو و وسایل نقلیه موتوری، مالیات بر سوخت و حامل‌های انرژی، مالیات بر ثروت و نقل و انتقالات سرمایه‌ای، مالیات بر تفریحات خاص (مثل استفاده از قایق‌های تفریحی، مصرف مشروبات الکلی، سیگار و...)، مالیات بر استفاده از شبکه‌های تلویزیونی کابلی و... از سایر مبالغ می‌شود و البته این ترکیب کم‌وبیش در سایر شهرهای بزرگ دنیا همچون لندن، پاریس، برلین و حتی شهرهای آسیایی نظیر توکیو، سئول و هنگ‌کنگ وجود دارد.